DOI: 10.32844/2222-5374-2020-105-3.22

УДК: 342.9

Загрійчук М. Ю.,*здобувач кафедри правоохоронної діяльності та поліції стику
Харківського національного університету внутрішніх справ*

ДО ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ, СУТНОСТІ ТА ЗМІСТУ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ РЕГІОНУ

Актуальність статті полягає в тому, що незважаючи на розвиненість цифрових технологій в більшості світових держав, в Україні даний процес гальмувався багатьма тенденціями, які залишились з часів Радянського Союзу та фактично заперечували будь-який цифровий розвиток. Проте, на сьогоднішній день цифрова трансформація є питанням державного значення, зокрема, в аспекті розвитку окремих регіонів країни. У статті здійснено комплексний аналіз законодавства та наукових поглядів низки вітчизняних науковців, на підставі яких запропоновано авторське визначення поняття «цифрова трансформація регіонів». Проаналізовано існуючі на сьогоднішній день приклади впровадження цифрових технологій у життєдіяльність регіонів. Наголошено, що цифрова трансформація регіонів являє комплекс різноманітних заходів як загальнодержавного характеру, так і тих, що застосовуються органами державної влади на місцях, а також безпосередньо органами місцевого самоврядування. За цим напрямом розроблено велику кількість стратегій, концепцій та програм, кожна з яких передбачає створення та забезпечення роботи мобільних сервісів, інтернет-ресурсів, банків даних, інформаційних систем та інших цифрових інновацій. Зроблено висновок, що зміст цифрової трансформації виражено у векторах зазначених заходів, які об'єднуються в групи, кожна з яких реалізується з метою: по-перше, удосконалення системи управління різними сферами життя суспільства регіонів, наприклад, сферою охорони здоров'я, освіти, безпеки, роботи комунальних підприємств, місцевого оподаткування тощо; по-друге, полегшення взаємодії населення регіонів із органами влади та місцевого самоврядування, зокрема, шляхом забезпечення можливості «online» спілкування з представниками даних органів та отримання відповідних послуг/консультацій; по-третє, розвитку інформаційної інфраструктури регіонів, у ракурсі забезпечення доступного та ефективного інтернету та інших способів зв'язку; по-четверте, інтеграції новітніх інформаційних технологій у роботу місцевих органів влади та органів місцевого самоврядування задля удосконалення функціоналу їх діяльності.

Ключові слова: цифрова трансформація, регіони, цифрова трансформація регіонів, цифровізація.

Актуальність теми. XXI століття по праву можна вважати віком цифрових технологій, так як останні проникли практично у всі сфери життя населення планети. Як влучно зауважує О. Сосін: «Немає сумніву в тому, що світ цифрових технологій, в який ми входимо, - це не лише новий логічний етап розвитку технологічної сфери людства, а й усієї існуючої правової та соціально-політичної реальності. Поки ще не існує загальноприйнятих і

гармонізованих визначень та правових дефініцій, однак цифрові технології вже стрімко захоплюють плацдарми для наступу. Цифровізація стає найважливішим фактором економічного зростання економіки будь-якої країни і взагалі є сучасним трендом розвитку» [1]. Констатовані вченим моменти актуальні в розрізі розвитку української нації для якої цифрова трансформація є особливим, рушійним кроком у майбутнє, можливістю приєднатися до світових держав на міжнародній арені.

Незважаючи на розвиненість цифрових технологій в більшості світових держав, в Україні даний процес гальмувався багатьма тенденціями, які залишились з часів Радянського Союзу та фактично заперечували будь-який цифровий розвиток. Проте, на сьогоднішній день цифрова трансформація є питанням державного значення, зокрема, в аспекті розвитку окремих регіонів країни. Звідси виникає логічне питання, що таке цифрова трансформація регіонів та який зміст вона в собі несе?

Стан дослідження проблеми. В процесі написання наукової статті аналізується досвід науковців, які присвячували свої дослідження сутності та особливостям, у тому числі юридичним, цифрової трансформації. Зокрема було використано здобутки: В.С. Куйбіди, О.В. Карпенко, В.В. Наместніка, О.І. Піжука, М.В. Руденко, А.А. Гриценко, В.В. Єрмоленко, Н.П. Мешко, О.А. Баранова, І.В. Струтинської, Ю.О. Нікітіна, О.І. Кульчицького та інших.

Мета і завдання дослідження. Мета статті полягає у визначенні поняття, сутності та змісту цифрової трансформації регіону. З цією метою необхідно виконати ряд наступних завдань: 1) сформулювати визначення «цифрова трансформація регіону»; 2) проаналізувати нормативно-правові акти, які регламентують практичний зміст цифрової трансформації регіону; 3) окреслити ключові фактори, які визначають внутрішню сутність цифрової трансформації регіону.

Виклад основного матеріалу. Розпочинаючи дослідження з визначення поняття «цифрова трансформація» відмітимо, що його тлумачення містяться у законодавчій базі, зокрема, в Розпорядженні Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації» від 17.01.2018 № 67-р зазначається: «Цифровізація – насичення фізичного світу електронно-цифровими пристроями, засобами, системами та налагодження електронно-комунікаційного обміну між ними, що фактично уможливорює інтегральну взаємодію віртуального та фізичного, тобто створює кіберфізичний простір. Основна мета цифровізації полягає у досягненні цифрової трансформації існуючих та створенні нових галузей економіки, а також трансформації сфер життєдіяльності у нові більш ефективні та сучасні. Такий приріст є можливим лише тоді, коли ідеї, дії, ініціативи та програми, які стосуються цифровізації, будуть інтегровані, зокрема, в національні, регіональні, галузеві стратегії і програми розвитку. Цифровізація є визнаним механізмом економічного зростання завдяки здатності технологій позитивно впливати на ефективність, результативність, вартість та якість економічної, громадської та особистої діяльності» [2].

У наукових колах, зокрема, В.С. Куйбіда, О.В. Карпенко та В.В. Наместнік цифрову трансформацію визначали як спричинені використанням цифрових технологій зміни в природі людини, її мисленні, життєдіяльності та управлінні [3].

Досить нетиповим є визначення цифрової трансформації за авторства О.А. Баранова, яке тяжіє за змістом до соціальної сфери. Науковець зазначає, що цифрова трансформація являє собою: по-перше, перетворення, зміну або корекцію мети функціонування, структури і функцій суспільства, в тому числі, методів, способів і механізмів реалізації цих функцій, для нейтралізації або сприянню впливу зовнішніх і внутрішніх дій на його подальший розвиток; по-друге, соціальну трансформацію, яка відбувається на основі максимального використання цифрових технологій таких як: Інтернет речей, штучний інтелект, робототехніка, обробка великих даних, хмарні обчислення, електронні комунікації, а також, нано- та біотехнологій, генної інженерії та багатьох інших [4, с. 18].

Провівши комплексне дослідження наукових та нормативних джерел Ю.О. Нікітін та О.І. Кульчицький наводять у своїй науковій праці існуючі інтерпретації відповідно до яких цифрова трансформація – це: а) це процес використання цифрових технологій для створення нових або зміни існуючих процесів, культури і досвіду відповідно до нових вимог ринку; б) інтеграція цифрових технологій в усі сфери, які докорінно змінюють працю; в) стратегічне впровадження цифрових технологій тощо [5, с. 82].

Таким чином, комплексний аналіз різних груп наукових підходів та окремих законодавчих норм показав, що цифрова трансформація або ж цифровізація, – це не просто процес поступового введення цифрових технологій у різні сфери суспільного життя, а комплексна діяльність направлена на інтеграцію останніх у суспільний простір з метою удосконалення та спрощення політичних, економічних, соціальних та інших процесів, а також забезпечення інноваційного розвитку нашої держави в цілому. Важливий аспект в даному аспекті відіграє саме держава, яка надає цифровізації правовий формат та займається її реалізацією.

Зважаючи на цілий комплекс характерних особливостей притаманних категорії «цифрова трансформація» в загальному розумінні, ми вважаємо логічним та правильним виділити широкий та вузькі підходи до розуміння поняття «цифрова трансформація регіонів». Згідно з першим, цифрова трансформація регіону – це процес імплементації досягнень інноваційного цифрового розвитку (цифрових технологій обробки та використання даних, управління, зв'язку тощо) у всі сфери функціонування регіону та життєдіяльності його населення, з метою активізації політичного, економічного, соціального та юридичного розвитку. У вузькому розумінні цифрова трансформація регіону – це система нормативно визначених, організаційних та інших державних заходів, засобів та методів, за допомогою яких забезпечується сталий інноваційний розвиток регіонів України, а також підтримка процесу імплементації в систему їх функціонування досягнень інноваційного цифрового розвитку.

Наведене визначення формує уявлення про те, що саме державні заходи складають внутрішній зміст цифрової трансформації регіонів. На доведення цього твердження зауважимо, що на сьогоднішній день існує великий масив державно-правових ініціатив оцифровування життя кожної окремої території нашої країни. Наприклад, свого часу в тому ж Розпорядженні Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та

затвердження плану заходів щодо її реалізації» від 17.01.2018 № 67-р зауважено, що основними цілями цифрової трансформації є: прискорення економічного зростання та залучення інвестицій; трансформація секторів економіки в конкурентоспроможні та ефективні; технологічна та цифрова модернізація промисловості та створення високотехнологічних виробництв; доступність для громадян переваг та можливостей цифрового світу; реалізація людського ресурсу, розвиток цифрових індустрій та цифрового підприємництва [6].

Заходи, що визначають зміст та сутність цифрової трансформації також викладено у Постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки» від 05.08.2020 № 695. Відповідно до тексту постанови цифрова трансформація регіонів загалом полягає у розвитку та удосконаленні за двома ключовими напрямками: цифрові комунікації та цифрова інфраструктура [7].

Велика кількість із вище перелічених заходів, а також інших механізмів цифрової трансформації на сьогоднішній день здійснюється в розрізі роботи саме регіональної, місцевої влади. Наприклад, на території Одеської області свого часу сформовано спеціальний стратегічний план «Розумний регіон» на період 2017–2019 років. Дана регіональна програма сформована на основі аналізу стану інфраструктури інформатизації та пріоритетних напрямів соціально-економічного розвитку. Вона передбачала роботу у ключових напрямках – роботи державних органів, медицини, освіти, екології, транспорту. Реалізація завдань програми дозволить створити в регіоні умови для розвитку цифрової інфраструктури та електронної демократії. У результаті це покращить доступ до інформації органів виконавчої влади та місцевого самоврядування й підвищить рівень довіри між органами влади та громадянами [8; 9]. Аналогічну програму у 2017 році запроваджено у Миколаївській області [10].

Відмітити також варто досвід Львівської області де ухвалено Програму цифрового перетворення Львівської міської територіально громади на 2021–2025 роки. Дана програма покликана сприяти досягненню світових стандартів надання «е-послуг» для мешканців громади. А також забезпечить відкритість влади міста, ефективність управління та впровадження інформаційних технологій у всіх сферах. Завданнями програми визначено забезпечення однакового рівня доступу до всіх електронних послуг та сервісів для мешканців усіх населених пунктів Львівської міської територіальної громади; підвищення рівня автоматизації управлінських процесів Львівської міської ради, а також комунальних підприємств та установ міста; модернізація всіх сфер діяльності міста — охорона здоров'я, освіта, культура, транспорт, безпека, благоустрій тощо; забезпечення рівня цифрової грамотності населення на рівні «вище середнього». Для реалізації цих завдань передбачено 55 проєктів у 16 напрямках. Серед них – IT-інфраструктура, електронні послуги, відкриті дані, електронна демократія, цифрова грамотність, кібербезпека, е-освіта, е-охорона здоров'я, смарт-мобільність, смарт-довкілля тощо [11].

Дійсно флагманом у кількості заходів направлених на цифрову трансформацію регіону можна вважати Харківську область. На території останньої розроблено та упроваджено проєкт «Цифрове перетворення Харківської області» за участю представників «Google»-Україна та

профільних департаментів обласної адміністрації. Передбачається проведення освітніх семінарів, підвищення присутності на карті «Google», розробку веб-сайтів і функціональних карт, створення візуальних 3D-турів, покращення місцевої екосистеми завдяки формуванню платформи із зручним он-лайн сервісом для сповіщення державних органів про екологічні проблеми. Крім того, в межах програми планується розширити перелік електронних сервісів, побудувати Міський ситуаційний центр, тобто створити «розумне місто», активізувати співпрацю з компаніями «Microsoft», «Hewlett-Packard», «Cisco», «Vodafone», «Київстар» у постачанні ІТ-продуктів для харківських ІТ-кластерів. Так у рамках реалізації концепції «розумне місто» компанія «Huawei» пропонує встановити в Харкові «розумне» відеоспостереження. Дослідники процесів цифрової трансформації в регіонах зазначають, що в інноваційному суспільстві введення у регіональну політику цифрових елементів управління, он-лайн сервісів, платформ колективної свідомості («Collective Awareness Platforms»), а також поетапна загальна цифровізація окремих галузей економіки, залучення ресурсів шляхом застосування мобільних та інтернет-технологій [12, с. 79, 82–83].

Говорячи про вже досягнуті результати, варто відмітити презентований у 2020 році на території міста Харкова електронний мобільний додаток для смартфонів «Мій Харків». Використовуючи останній можна отримати електронні довідки про склад сім'ї, реєстрацію місця проживання дорослого або дитини, зареєстрованої через «eМалютко»; оплатити комунальні послуги повністю або частково, передати показання лічильників підприємствам ЖКГ; замовити технічний паспорт в БТІ; проголосувати за проекти харків'ян, представлені на бюджет участі; записатися в електронну чергу в центри надання адміністративних послуг, «Прозорі офіси» і Будинок нерухомості. Також «Мій Харків» дозволяє за принципом «google-кабінету» авторизуватися на сайтах-партнерах - «Порталі електронних сервісів», «Порталі харків'янина» та інше. Надалі харків'яни зможуть використовувати додаток «Мій Харків» для авторизації в медичній системі «HELSI.me», для плати за парковку онлайн і щоб викликати майстра для перевірки лічильників. Для зручності людина сама буде вирішувати, яким сервісом з представлених користуватися, щоб додати його на головну сторінку. Розробники зазначили, що приділили велику увагу захисту персональних даних і створили унікальний код для кожного харків'янина, який дозволить передавати свої дані третім особам [13].

Висновки. Підсумовуючи проведене дослідження вважаємо необхідним відмітити, що цифрова трансформація регіонів являє комплекс різноманітних заходів як загальнодержавного характеру, так і тих, що застосовуються органами державної влади на місцях, а також безпосередньо органами місцевого самоврядування. За цим напрямом розроблено велику кількість стратегій, концепцій та програм, кожна з яких передбачає створення та забезпечення роботи мобільних сервісів, інтернет-ресурсів, банків даних, інформаційних систем та інших цифрових інновацій. На наш погляд, зміст цифрової трансформації виражено у векторах зазначених заходів, які об'єднуються в групи, кожна з яких реалізується з метою:

- по-перше, удосконалення системи управління різними сферами життя суспільства регіонів, наприклад, сферою охорони здоров'я, освіти, безпеки, роботи комунальних підприємств, місцевого оподаткування тощо;
- по-друге, полегшення взаємодії населення регіонів із органами влади та місцевого самоврядування, зокрема, шляхом забезпечення можливості «online» спілкування з представниками даних органів та отримання відповідних послуг/консультацій;
- по-третє, розвитку інформаційної інфраструктури регіонів, у ракурсі забезпечення доступного та ефективного інтернету та інших способів зв'язку;
- по-четверте, інтеграції новітніх інформаційних технологій у роботу місцевих органів влади та органів місцевого самоврядування задля удосконалення функціоналу їх діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сосін О. Цифровізація як нова реальність України: стаття від 18.01.2020. *Юридичний вісник України*. Щотижнева загальнонаціональна правова газета. URL: <https://lexinform.com.ua/dumka-eksperta/tsyfrovizatsiya-yak-nova-realist-ukrayiny/>.
2. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації: розпорядження, концепція від 17.01.2018 №67-р // *Офіційний вісник України*. 2018. № 16. ст. 560.
3. Подзігун Г.В. Суспільні відносини у сфері цифрової трансформації як об'єкт публічного адміністрування. *Право і суспільство*. 2020. № 3. Т. 2. С. 67–76.
4. Соціальна і цифрова трансформація: теоретичні та практичні проблеми правового регулювання : матеріали науково-практичної конференції, 10 грудня 2020 р., м. Київ / упоряд.: О.А. Баранов, В.М. Фурашев, С.О. Дорогих. Київ : Фенікс, 2020. 272 с.
5. Нікітін Ю.О., Кульчицький О.І. Цифрова парадигма як основа визначень: цифровий бізнес, цифрове підприємство, цифрова трансформація. *Маркетинг і цифрові технології*. 2019. Том 3, № 4. С. 77–87.
6. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації: розпорядження, концепція від 17.01.2018 №67-р // *Офіційний вісник України*. 2018. №16. ст.560.
7. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки: постанова, стратегія від 05.08.2020 №695 // *Офіційний вісник України*. 2020. № 67. ст. 315.
8. Стратегічний план дій Голови Одеської обласної державної адміністрації 2019–2027 «Розумний регіон»: план, стратегія // Офіційний веб-портал Одеської обласної державної адміністрації. URL: <https://oda.odessa.gov.ua/statics/pages/files/5b0287ae92db6.pdf>.
9. Чукут С.А., Дмитренко В.І. Смарт-сіті чи електронне місто: сучасні підходи до розуміння впровадження урядування на місцевому рівні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 13. С. 90–93.
10. Давимука С.А., Федулова Л.І. Цифрова трансформація регіонів України. *Регіональна економіка*. 2018. № 4. С. 110–121.

11. Цифрова трансформація Львова – ухвалено Програму цифровізації до 2025 року: стаття від 22.03.2021 // Офіційний веб портал Міністерства Комітету цифрової трансформації України. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/tsifrova-transformatsiya-lvova-ukhvaleno-programu-tsifrovizatsii-do-2025-roku>.

12. Пасмор Ю. В. Сучасні проблеми цифровізації в інноваційному суспільстві. *Стратегії розвитку Харківської області на період 2021–2027 років*: зб. наук. пр. за матеріалами круглого столу, 23 січня 2020 року Харків : НДІ ПЗІР НАПрН України, 2020. С. 78–84.

13. Місто в смартфоні - для харків'ян створили новий додаток: стаття від 03.09.2020 // Офіційний веб-портал Харківської міської ради. URL: <https://www.city.kharkov.ua/uk/news/misto-v-smartfoni---dlya-kharkivyan-stvorili-noviy-dodatok--45440.html>.

M. Zahriichuk

TO THE PROBLEM OF DEFINING THE CONCEPT, ESSENCE AND CONTENT OF DIGITAL TRANSFORMATION OF THE REGION

The relevance of the article is that despite the development of digital technologies in most countries, in Ukraine this process has been hampered by many trends that have remained since the Soviet Union and in fact denied any digital development. However, today the digital transformation is a matter of national importance, in particular, in terms of development of individual regions of the country. The article provides a comprehensive analysis of the legislation and scientific views of a number of domestic scientists, on the basis of which the author's definition of the concept of «digital transformation of regions» is proposed. Existing examples of the introduction of digital technologies in the life of the regions are analyzed. It is emphasized that the digital transformation of the regions is a set of various measures of both national nature and those applied by local authorities, as well as directly by local governments. A large number of strategies, concepts and programs have been developed in this area, each of which provides for the creation and operation of mobile services, Internet resources, data banks, information systems and other digital innovations. It is concluded that the content of digital transformation is expressed in the vectors of these activities, which are grouped into groups, each of which is implemented to: first, improve the management of various spheres of society, for example, health, education, security, operation of utilities, local taxation, etc.; secondly, facilitating the interaction of the population of the regions with the authorities and local self-government, in particular, by providing the possibility of «online» communication with the representatives of these bodies and receiving appropriate services/consultations; thirdly, the development of the information infrastructure of the regions, in the perspective of providing accessible and efficient Internet and other means of communication; fourth, the integration of the latest information technologies into the work of local authorities and local governments in order to improve the functionality of their activities.

Keywords: digital transformation, regions, digital transformation of regions, digitalization.